

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 192. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296567824/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

- at polsk er stærkt influeret af latin, som langt op i nyere tid var Polens officielle sprog. Især det 17. århundredes poetiske blanding af polsk og latin (macaronismens) var berygtet. – *Authorer*: forfattere. – *Sallustius*: Gaius Sallustius Crispus (86-35 f.Kr.), romersk embedsmand og historiker. – *en affectet Nar i Preussisk Uniform*: Sallustius deltog i den romerske borgerkrig på Casars side og blev senere statholder i provinsen Nordafrika, hvor han groft udplyndrede befolkningen. – *Giv en efter det Pariser Til-Suit*: Cicero en elegant og overfladisk nar. Siger vel til det faktum, at Ciceros værker mindre udmærker sig ved dybsindighed end ved formel elegance. – *Plinius*: P. den yngre (62-114), romersk forfatter, især kendt for sine breve. – *for fuld af Blomster*: for blomstrende, dvs. farverig i sin stil. – *Curtius*: Quintus C. (1. årh. e.Kr.), romersk historiker. – *Geb-Recht*: tysk, ordret oversat: Giv ret. – *Homer*: græsk digter fra det 8. årh. f.Kr. Antages at være ophavsmand til *Iliaden* og *Odysséen*.
- 30 *Bemærkelse*: betydning. – *Perrault*: Charles P. (1628-1703), fransk forfatter. Deltog i det 17. århs litterære fejde mellem sklassisister og «modernister» med bla. digtet *Le Siècle de Louis le Grand*, 1687, hvori de antike digtere, deriblandt Homer, blev stærkt nedvurderet til fordel for de samtidige. – *Boileau Despreaux*: Nicolas B.D. (1636-1711), fransk kritiker og satirisk digter. Klassicist og modstander af Perrault i ovennævnte litterære fejde. – *Ferrisson*: Jean T. (1670-1750), fransk litterat. Tog del i ovennævnte litterære fejde på modernisternes side. Placerede renaissance-digteren Tasso over Homer og Vergil. Fra 1731 professor i græsk og latinsk filosofi. – *Chapelain*: Jean C. (1595-1674), fransk digter og medstifter af Det franske Akademi. Skrev bla. epøsfragmentet *La Pucelle*, 1656. – *Sentiments*: fransk: følelser. – *Boeotier*: mand fra landskabet Boetien, der sydøstlige hjørne af det græske fastland. Befolkningen her havde ry for bondekshed. Homer var iflg. overleveringen fra øen Chios. – *de danske Mikkler . . . de latinske Bugener*: første led dannet over talemåden: den tyske Mikkler, som betyder den brave, indskrænkede tysker.
- 31 *Tømpen*: prygleredskab af tov. – *beskjæret*: beskåret. – *den beste Verden*: hentydning til det 18. århs theodicédiskussion, jf. s. 160f. – *det glimrende*: det som blot glimrer, uden at være guld. – *en Enthusiast*: en begejstret person, her nærmest en sværmer. – *Sybaritiske Lyster*: lyst til luksus og vellevned (Den syditalienske by Sybaris var i oldtiden berygtet for indbyggernes vellevned).
- 32 *blindings*: blindt. – *Slaver*: slaver, her tilhængere. – *brystfældig*: brystfældig, faldefældig. – *Pyrrhonisme*: skepticisme, atomfattende evivl (efter den græske filosof Pyrrhon (død 288 f.Kr.), hvis grundsætning var, at man måtte tvivle om alt for at finde sandheden). – *Misocosmi*: latinsk genitiv, altså Misocosmus. – *Præcepta*: latin: regler.
- 33 *employert*: ansat. – *Vaisen-Huset*: vajsnehuset, en stiftelse hvor forældreløse børn bor og undervises (tysk: Waisen = forældreløse). – *Halle*: universitetsby ved floden Saale, ca. 30 km nordvest for Leipzig. Byen var en pietetisk højborg. – *et lovligt Kald*: en gyldig grund. – *Ethymologie*: viden-

- skaben om ords oprindelse. – *Aviede Klædet Af Kiød*: frembragte det syndige (nutids-)menneske ud af deres egen syndige menneskenatur. – *Algodhed Klædes Af Kiør*: Her er to læsemåder mulige. 1) Altomfattende godhed kædes sammen af genvordigheder eller knuder, dvs. livets trængsler fører sig sammen til et godt resultat. 2) Den algode Gud kædes af (menneskets) knurten. Under alle omstændigheder repræsenterer denne anden »etymologi« et optimistisk modstykke til den foregående, der tent for-dømmer menneskelivet. – *derivere*: derivere, aflede. – *det Ægyptiske Fængsel*: hentydning til jødernes 430-årige fængsel i Ægypten, jf. 2. Mosebog kap. 1-14. Her: jødelivet.
- 34 *Begjærighed*: lyst. – *intet mindre end*: slet intet. – *Marktskægere*: højtråbende reklamemagere. – *Vintappere*: værtshusholdere. – *Bullenbidere*: bullbidere, bidske hunde. – *Sotinius ... in patriam*: latin: Vi tager pengene og sender æslet tilbage, hvor det kom fra. Sætningen har ikke kunnet lokaliseres, men har muligvis forbindelse med den udtalelse, som tillægges Philip af Makedonien (4. årh. f.Kr.): at ingen fæstning er uindtagelig, hvis blot den har et hul så stort, at et æsel belasset med penge kan komme ind. – *Renomuster*: studenter, med hang til at prale og sids, gøre sig omtalte. – *Penalister*: ældre studenter, som tyranniserer de yngre. – *Philister*: filistre, åndløse spidsborgere. – *Grenadter*: grenadér, soldat i en særlig eliteafdeling inden for infanteriet. – *Medicus*: mediciner. – *dux gregis ipse caper*: latin: hjordens fører, selv en buk. Uenøjagtigt citat fra den romerske digter Vergils (70-19 f.Kr.) *Bucolica*, 7. ciklege vers 7.
- 35 *Pietister*: tilhængere af den lutherske fromhedsbevægelse, der gik over Tyskland efter ca. 1650. Til Daurmark kom pietismen under Frederik IV, og Ewalds forældre tilhørte bevægelsen (jf. s. 162). – *herculiske*: uhyre anstrengende (efter den romerske søgnehelt Hercules, grækernes Herakles, der af Mykenes konge fik pålagt tolv eventyrlige kraftprøver). – *imellem Hirschfeld og Frankfurt*: Frankfurt am Main ligger nær Mainflodens udløb i Rhinen ca. 300 km sydvest for Halle. Hersfeld ligger omtrent midtvejs mellem Halle og Frankfurt. – *afakkeede*: forhenværende, også afdankede. – *equiperede*: påklædte. – *paar et Haar*: fuldstændigt.
- 36 *har De got min Herre*: er De vel udrustet, min Herre. – *Haand-Værks-Burs*: håndværkssvend (af tysk: Bursche). – *sagte*: sagtens, nemt. – *Physiognome*: ansigtstræk. – *skildret*: malet. – *Sachsenhausen*: Sachsenhausen, forstad til Frankfurt på den anden side af Main.
- 37 *Guld-Børs*: pung indeholdende guldmønter. – *med de Dristigste*: blandt de dristigste.
- 38 *oppebie*: vente på. – *den nedbryder en af den Dydige* ...: Meningen er, at mistanken, som rettes mod den dydige, nedbryder en af de sikreste forsikringer mod lastens indtrængen i hans sjæl, nemlig det naturlige ønske om at gælde for et godt menneske. – *den udtitte*: den uintelligente. – *erindre*: minde om.
- 39 *en Pasquill*: et smædeskrift. – *noget som Gallien stod paa*: noget som han risikerede at komme i galgen for. – *sin Haarskjærer og sin Balberer*: sin frisør og